

Abduqodirov Faxriddin Nishonboyevich.

*Respublika musiqa va san'at kolleji,
„Xalq cholg'ulari“ kafedrasida katta o'qituvchisi*

Mustaqillik tufayli buyuk ajdodlarimizning boy tarixiy qadriyatlari, ming yilliklarni qamragan betakror va jozibali madaniyati tiklana boshlandi. Unitilayozgan ona tilimizga, ruhiyatimizni poklantiruvchi dinimizga qaytdik, milliy urf-odatlarimiz va an'analarimiz, milliy san'atimiz, xalq ijodiyoti va musiqamiz singari xalq ma'naviyatini ifodalovchi barcha qadriyatlarimiz qaytadan qad rostlamoqda. Ma'naviy uyg'onish samarasi odamlarning o'zligini anglash, milliy g'urur, oriyat, avlod-ajdodlarimiz o'tmishidan faxirlanish, kelajak har kimning o'z qo'lida, mexnatida va ongli faoliyatida ekanligini his qilish nomoyon bo'lmoqda. Millatimizning ma'naviy va intellektual salohiyatini, odamlarning aqliy va ruhiy madaniyatlarini yuksaltirishga xizmat qiladigan ijtimoiy va badiiy omillarini o'rganish, tadqiq etish va ularni umumlashtirish hozirgi davrga kelib o'z samarasini bermoqda.

Inson ma'naviyatini shakllantirish va yuksaltirishda juda katta imkoniyatlarga ega bo'lgan milliy musiqiy madaniyat va uning xalqimiz orasida tarkib topgan an'anaviy qo'shiqchilik namunalarini hozirgi zamon kishisi ma'naviyatida tutgan o'rni katta ahamiyatga ega.

Milliy musiqaning inson ma'naviyatini shakllantirishdagi ahamiyati davlat miqyosidagi ishlardan biri ekanligi Prezidentimizning har yili "O'zbekiston – Vatanim manim" qo'shiqlar bayramini o'tkazish to'g'risidagi 1996-yilgi Farmoni, "Respublikada musiqa ta'limi, madaniyat va san'at o'quv yurtlari faoliyatini yaxshilash to'g'risida"gi 1997-yilgi farmonlari hamda respublika Vazirlar Mahkamasining maxsus qarorlarida o'z ifodasini topgan.

Ma'naviy barkamol insonni tarbiyalashda musiqiy madaniyati juda katta ahamiyat kasb etadi. Musiqa vositasi orqali inson Vatanga sadoqat, yetuk axloqlik, ma'naviy poklik, ruhiy yetuklik komillik ruhida tarbiyalanadilar.

Musiqa – ulkan ta'sirchan kuchga ega bo'lgan tarbiya vositasi, inson ruhiyatiga hayotbaxsh kuch bera oladigan jon ozig'idir. U kishilarning zavqlanishi, huzurlanishi, rohatlanishi, maroqli dam olishi, taskin topishi, fikrlashi uchun yordam beradi. Qudratli kuchga ega bo'lgan musiqa o'z jozibasi bilan inson qalbini qamrab oladi.

Musiqiy cholg'ular inson ma'naviyatini ohanglarda tarannum etuvchi vosita, undagi har bir kuy inson ruhiyatini poklab, komillikga yetaklaydi. Azal-azaldan bu cholg'ular omma orasida shakllanib, mohir cholg'u ustalari tomonidan yasalib, tobora mukammallashib kelayotgan mo'jizaviy cholg'ulardir. Cholg'ularda har bir xalqning milliy g'ururi, an'anasi, qadriyatlari o'z ifodasini topib turadi, chunki ulardan taraladigan kuyning ohangi ham shunga moslashgan. Bular barchasi yaratilajak cholg'ularning shakliga va milliylik mezoniga asos bo'lib xizmat qiladi. Hozirgi kunga kelib yoshlarimiz san'atning cholg'u ijrochiligi bo'yicha ustoz san'atkorlarni saboqlarini olib, milliy cholg'ularimizda turli milliy kuylarimizni hamda jaxon klassik kuylarini maxorat ila ijro etib, chet ellarda katta – katta yutuqlarga erishib

kelmoqdalar. Bu o'z o'rnida cholg'u ijrochilik amaliyotining yuqori saviyaga ko'tarilib borayotganligi va umumbashariyat madaniyatida alohida nufuzga ega bo'lib borayotganligidan dalolat beradi.

Musiqqa madaniyati bilan shug'ullangan Sharqning buyuk mutafakkirlari musiqiy ohanglarning, ayniqsa mumtoz musiqaning inson ruhiyatiga, kayfiyatiga ta'sir ko'rsatishini, kishi xatti-harakatlarini o'zgartira bilishini, bemorlarni davolay olishini, insonning aqliy va axloqiy xislatlarini shakillantirishni, ularning hordiq chiqarishlari, taskin topishlari, ruhlanishlariga yordam berishni ta'kidlab o'tadilar.

Forobiy fikricha, musiqqa insonni ma'naviy oziqlantiruvchi omil sifatida ham uning ruhiyatiga singib kirar ekan, shaxsni ma'lum kayfiyatlar orqali u yoki bu maqsadlarga yo'naltirishi lozimdir. Aks holda musiqqa shunchaki dilxushlik uchun qo'llanilib, uning tarbiyaviy ahamiyati yo'qoladi. Ruhiyat insonning ichki dunyosidir va uning yetuklik darajasi singib boruvchi omillarning xarakteri bilan bog'liqdir. Musiqqa esa, inson ichki dunyosining xissiyotli tomonlari bilan birga ma'naviy olamini butunlayicha ifoda etib, uning aqliy va iroda qudratini, yaxlit qiyofasini yarata oladi. Shunday ekan, musiqqa tarbiyaviy omil sifatida ulkan ma'suliyatni o'z zimmasiga oladi, uning ijobiy yoki salbiy ta'sir kuchi juda muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Ibn Sino musiqqa doir fikr-mulohazalarini alohida risolalardan tashqari, boshqa sohalarga, ayniqsa, tibbiyot ilmiga bag'ishlagan asarlarida ham yozib qoldirgan. U "Tib qonunlari" asarida yozadi: "Bolaning mijozini kuchaytirmoq uchun unga ikki narsani qo'llamoq kerak. Biri, bolani asta-sekin tebratish, ikkinchisi, uni uxlatish uchun aytish odat bo'lib qolgan musiqqa allalashdir. Shu ikkisini qabul qilish miqdoriga qarab bolaning tanasi bilan badantarbiyaga va ruhi bilan musiqqa bo'lgan iste'dodi hosil qilinadi".[1.- b.19]

Xulosa qilib aytganda musiqqa faqat eshitish, o'yin kulgu, yoki san'at turi bo'lib qolmasdan, balki inson ma'naviyatini, madaniyatini rivojlantirishining muhim bir qismi sifatida ham o'rganilishi lozim.

ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Asqarova F. Musiqqa va inson ma'naviyati. –T.; 2000
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – engilmas kuch. – T.: Ma'naviyat, 2008.- B.117.